

FRANCIAORSZÁG KATONAI HELYZETE ES BIZTONSÁGI POLITIKÁJA

FRANCIAORSZÁG a világháború befejezése után a központi hatalmak összeomlása következtében oly hatalmi helyzetbe jutott, mint amilyent csak XIV. Lajos és I. Napoleon idejében foglalt el. Franciaország háborús céljainak elérésére úgy emberéletben, mint vagyonban roppant áldozatokat hozott; természetes tehát, hogy az államvezetés a győzelmes háború után minden igyekezetét arra fordította, hogy az elért sikert a jövő nemzedékek számára biztosítsa és Franciaországot egy újabb háború megpróbáltatásaitól mentesítse. Ez a törekvés teremtette meg a biztonság — sécurité — fogalmát, mely ma is, 19 évvel a világháború befejezése után, a francia politika centrális problémáját képezi.

A biztonság megteremtésénél több tényező játszik közre; így egy erős hadsereg fenntartása és a háború viseléséhez szükséges összes erők igénybevételének előkészítése, azaz a háborús potenciál emelése, ugyanakkor pedig a számbajöhető ellenség gyengítése; a saját földrajzi helyzet kedvező kialakítása, azaz előnyös sztratégiai határok megteremtése és azoknak ellenséges betörés elleni biztosítása; végül alkalmas szövetségesek szerzése és azoknak katonai és gazdasági megerősítése. A továbbiakban ismertetni fogjuk az e tényezőkkel összefüggő kérdéseket.

Németországnak és szövetségeseinek a Párizs-kömyéki békeszerződések által előírt lefegyverezése biztosította Franciaország számára a katonai hegemoniát.

A békeszerződések aláírása után, 1921-ben, Franciaország az anyaországban egy 52 gyalog- és 6 lovashadosztályból álló hadsereget tartott fenn, 483.000 emberrel és 30.300 tiszttel. A 100.000 főnyi, nehéz tüzérségétől, páncélos járműveitől és légi erőitől megfosztott német zsoldos hadsereggel szemben ez az erő bőven elégségesnek látszott, sőt megengedhetőnek tűnt fel annak bizonyos fokú csökkentése is, annál is inkább, mert a Rajna-vidék katonai megszállása, Németország jóvátételi szolgáltatásai, valamint belpolitikai zavarai azt számbavehető katonai erőkiejtésre egyelőre képtelenné tették.

Ennek következtében a francia kormány már 1922 márciusában rendeletileg két évre csökkentette az 1914-ben 3 évre emelt tényleges katonai szolgálati időt, 1923 április 1-től kezdve pedig azt törvényileg 18 hónapban állapították meg.

Az 1925. évi locamói szerződés a francia-német viszonyban olymértvű javulást idézett elő, hogy Franciaország elérkezettnek látta

az időt katonái szervezetének a leszerelés szellemében való módosítására. 1928-ban a francia kormány tető alá hozta az új katonai statútumot, melynek jellegzetes vonásai a hadsereg egységeinek és létszámának csökkentése, a tényleges szolgálati idő leszállítása egy évre és a hivatásos katonák állományának felemelése. Az új szervezés szerinti francia hadsereg ereje az anyaországban 26 gyalog-, 5 lovas- és 5 repülőhadosztály, továbbá 5 harckocsi-dandár volt, 340.000 emberrel és 22.000 tiszttel. Ezenkívül Franciaország tengerentúli részein még egy 246.000 főnyi gyarmati hadsereg állott rendelkezésre.

A világháború utáni német hivatásos hadsereg nagyfokú ütőkészségével kapcsolatban fölmerült elméletek a kiválóan kiképzett és felszerelt, hosszú éveken át begyakorolt hivatásos kis hadseregek előnyéről, az általános védkötelezettségen és rövid szolgálati időn alapuló nehézkes tömeg-hadseregekkel szemben,—amely előny főleg a háború meglepő megindításánál juthat érvényre — arra készítették a francia hadvezetőséget, hogy nemzetvédelmi rendszerének megalkotásánál a megrohanás elleni biztosításra fokozott gondot fordítson. A francia törvényhozás 1929-ben elfogadta Maginot hadügyminiszter országvédelmi törvényjavaslatát, mely Franciaország keleti határán egy állandó jellegű, összefüggő erődítési rendszert, az úgynevezett Maginot-vonalat létesítette. Ezzel az erődítményt rendszerrel és a hadsereg békealakulatainak tervszerű alkalmazásával a francia hadvezetőség fedezi az országot egy meglepő ellenséges támadás ellen, hogy ezáltal megadja a lehetőséget az egész nemzet haderejének mozgósítására és a hadműveleti céloknak megfelelő felvonultatására; ez a védelmi rendszer „couverture“ név alatt ismeretes; lényege — a határbiztosítás — nemcsak Franciaországnak, hanem minden más államnak is egyik legfontosabb nemzetvédelmi problémáját képezi.

A határoknak az ellenséges megrohanás elleni védelméből keletkező harcokban — bataille de couverture — részt vesznek az anyaország összes békehadosztályai, melyeknek zöme már amúgyis a keleti határ közelében van elhelyezve és ott, gyors létszám- és anyagi kiegészítés után, alkalmazásra készen áll.

Amíg a határon az erődítményi vonal mentén a tényleges hadsereg táv tartja az ellenséget az ország belsejétől, addig ott az általános mozgósítás folyamán felállítják a „nemzeti hadsereg“-et, melyhez a szükséges vezetési kereteket részben a tényleges hadsereg visszamaradt részeiből, részben a harctéri szolgálatra alkalmas nyugállományú tisztekből és altisztekből veszik.

Ez akörülbelül 60 hadosztálynyi új hadsereg a couverture védelme alatt felvonulva, tervszerűen indíthatja meg hadműveleteit. A couverture csapatai most már, feladatukat elvégezve, beolvadnak a nemzeti hadseregbe, mely a hadszínteret az ellenség megrohanási kísérletének elhárítása után ellenséges területre helyezi át.

A nemzet eleven erőinek ilyen nagyarányú mozgósítása természetesen óriási hadi- és egyéb anyagi felkészültséget is igényel, melyet egy olyan gazdag és fejlett iparú állam is, minő Franciaország, csak a legnagyobb áldozatkészség árán képes biztosítani.

A meglepetésszerű, erőszakos támadás további lehetőségeinek tárgyalásánál figyelembe kell vennünk a legutóbbi évek eseményeit, melyek úgy Franciaország védelmi rendszerére, mint külpolitikájának alakulására döntő befolyást gyakoroltak. Franciaország a versailles-i békében nem tudta ugyan megszerezni a rajnai határt, amit Foch tábornagy a francia kormány elé terjesztett emlékiratában javasolt; a Rajna balpartján levő német tartományoknak a birodalomtól való elkülönítése és egy francia befolyás alatt álló ütközőállamba való tömörítése pedig a rajnai lakosság államhűségén, főleg azonban az angol-amerikai ellenálláson meghiúsult. Az egyébként jelentéktelen szeparatista mozgalom pártfogóját, Mangin tábornokot, a rajnavidéki francia megszálló csapatok parancsnokát az 1919 június i-i szeparatista pucskísérlet csúfos kudarca után visszahívták és ezzel a mozgalom teljesen elvesztette talaját.

Németország katonai erejének gúzsbakötésére a versailles-i szerződés kimondta a német hadseregnek egy 7 gyalog- és 3 lovas-hadosztályból álló, 100.000 főnyi hivatásos hadseregbe való csökkentését, az általános védkötelezettség megtiltását, megfosztva a hadsereget közepes és nehéz tüzérségtől, légi erőtől, páncélos és vegyi harc-csapatától, megsemmisítve az új zsoldoshadsereg jelentéktelen fegyverein kívül összes hadianyagát, leszerelve hadianyag-iparát, lerombolva erődítményeit és elkobozva hajóhadát; mindezekben felül pedig a német hadsereget a szövetségesek katonai ellenőrzése alá helyezte, melynek végrehajtó szerve, a szövetségeközi katonai ellenőrző bizottság, a helyszínen mindeme határozmányok végrehajtását éber figyelemmel kísérte.

A Rajnavidék katonai megszállása a békeszerződés megkötésétől számított 5 (északi rész), 10 (középső rész) és 15 év (déli rész) tartamára további módot nyújtott Németország fékentartására, a Rajna-vidék teljes demilitarizálása pedig, mely örök időkre szólt, hivatva volt a francia határok biztonságát fokozni.

A Németországnak felrótt jóvátételi szolgáltatások, nyersanyagforrásainak lefoglalása, valamint a Ruhr-vidék 1923. évi megszállása a birodalom gazdasági erejének megtörését célozták.

De a Németbirodalom belső zavarainak leküzdése után fokozatosan igyekezett visszaszerezni teljes állami szuverénitását. Az 1925 október 16-án megkötött és 1926 szeptember 14-én életbe lépett úgynevezett locarnói szerződés, mely Franciaország és Belgium keleti határainak sértetlenségét és azoknak Anglia és Olaszország által nem provokált támadás esetére való garantálását tartalmazza, enyhítette a francia-német ellentéteket és elősegítette a szövetségeközi katonai ellenőrzés megszüntetését, amit a népszövetség tanácsa 1926 december n-én mondott ki. A locarnói egyezmény további kihatása volt a Rajna-vidék megszállásának időelőtti megszüntetése; a harmadik zónának a francia csapatok által való kiürítése 1930 június 30-án nyert befejezést. A német jóvátétel végleges rendezése után a leszerelési konferencia eredménytelen tárgyalásaival kapcsolatban Németország haderejének új meghatározásával foglalkoztak a hatalmak; Anglia és Olaszország ebben a kérdésben megértést tanúsítottak a német kívánságokkal szemben, azonban megegyezésre a nemzeti szocializmusnak 1933 január 30-án

történt uralomrajutásáig nem került a sor, ez az időpont pedig fordulópontot jelent úgy a német belpolitikában, mint Németországnak a versailles-i szerződés által teremtett katonai helyzetében egyaránt. Ha helytáll az, amit a francia hadügyi bizottság az 1936 január 22-én elfogadott törvényjavaslatának indoklásában kifejt, hogy t. i. a lefegyverzési határozmányok voltak azok, melyeket a német nép a legkevésbé volt hajlandó elfogadni és amelyeket minden körülmények között kijátszani igyekezett és ki is játszott, — úgy a nemzeti szocialista kormány uralomra jutása után már nyíltan a katonai megkötések hatálytalanítására törekedett.

Amikor a német kormány 1935 március 16-án érvénytelennek nyilvánította a versailles-i szerződés katonai határozmányait és bevezette az általános védkötelezettséget, továbbá a tényleges hadsereg erejét 12 hadtestben 500.000 fővel határozta meg, a francia törvényhozás is szükségesnek látta, hogy az előtte fenyegetőnek feltűnő német felfegyverkezéssel szemben védekezzen és a maga részéről megfelelő ellenrendszabályokat alkalmazzon. A német fegyverkezés mellett egy másik kérdés is szükségessé tette a francia nemzetvédelem módosítását: ez a hiányos évfolyamok problémája volt.

A francia nemzetnél ugyanis a világháború alatt az évi születések \ száma majdnem a felére csökkent. Míg 1914-ben még 753.000 gyermek született, addig 1915-ben már csak 480.000, 1916-ban 382.000, 1917-ben 410.000, 1918-ban 470.000 és 1919-ben 503.000 volt a születések száma. Ennek megfelelően csökkent a háborús évfolyamok ujoncsorványa: az 1934-es ujoncsorvány 226.000 főt tett ki, az 1935-ös ezzel szemben már csak 145.000-et, az 1936-os 112.000-et, az 1937-es 122.000-et, az 1938-as 141.000, az 1939-es 162.000-et, míg végre az 1940-es ujoncsorvány eléri a rendes számot: 260.000. Ezek a hiányos évfolyamok annál több aggodalmat okoznak a franciáknak, mert a német nép születési számai ezekben az években a francia születések kétszeresét teszik ki.

A probléma megoldására a francia kormány a törvényhozás által ráruházott rendkívüli hatalommal élve, már 1935 március 15-én életbe léptette a hadsereg kiegészítésére vonatkozó törvényjavaslatát, melynek legfontosabb határozmánya a tényleges katonai szolgálati idő átmeneti meghosszabbítása. Az 1935 április 1-én bevonult újonckontingens egy év helyett már másfél évet, az ezután bevonuló újoncévfolyamok pedig az 1939-ben bevonuló évfolyamig bezárólag két évet szolgálnak.

A francia törvényhozás a törvényjavaslatot 1936 elején letárgyalta és elfogadta, úgyhogy az 1936 március 13-án életbe lépett. A törvényjavaslat indoklása kifejti, hogy arról nem lehet szó, hogy a francia hadsereg állományok dolgában versenyfutást kezdjen a versailles-i szerződés katonai határozmányaitól mentesült német hadsereggel; erről a franciáknak egyszersmindenkorra le kell mondani. Éppen ezért a kétéves szolgálati idő bevezetése is csak átmeneti rendszabály, mely csakis a hiányos időszakra szól, melynek letelte után, tehát 1940-ben, újból az egyéves szolgálati idő lép életbe.

A francia hadsereg állományainak megállapításánál három cél volt mérvadó: 1. az erődítményi körleteknek megfelelő erejű

csapatokkal való ellátása, 2. teljes létszámú állandó tartalékok fenntartása meglepő támadások elhárítására és 3. a mozgósításkor felállításra kerülő új hadosztályok (armée nationale) megalakításának és alkalmazhatóságának meggyorsítása a tényleges keretek növelése által.

A francia törvényhozás már az 1927/28. évi katonai törvényjavaslatok tárgyalásánál kimondotta, hogy a határerődítmények kiépítése olyképen gyorsítandó meg, hogy azok a hiányos időszak bekövetkezése előtt már be legyenek fejezve. Ez nagyjában meg is történt, úgyhogy 1936 tavaszán a Maginot-vonal erődítményeiben az újonnan felállított 3 várhadosztály — divisions de forteresse — készen állott az ellenséges támadás kivédésére. A francia hadseregnek az anyaországban elhelyezett része ebben az időpontban a következő seregtestekből állott: 21 gyaloghadosztály, ebből 3 motorizálva; 3 várhadosztály, 8 gyarmati hadosztály, 3 lovashadosztály, 2 mechanizált könnyű (páncélos) hadosztály és 4 repülő-hadosztály, összesen 410 ezer fő állománnyal.

A francia hadvezetőség, mint már fentebb kifejtettük, tudatában van annak, hogy a hadsereg állományát tovább nem emelheti; a 3 éves katonai szolgálat bevezetése — ami a német katonai szolgálati időnek 1936 augusztus 24-én 2 évre történt felemelése után az egyedüli mód lett volna az állományok egyensúlyának fenntartására — ma lehetetlen volna; színes csapatok további behozatala az anyaországba pedig több szempontból aggályosnak látszik, úgyhogy a kiépülő német hadsereggel szemben a hadsereg erejét más tényezők fejlesztése által igyekeznek fokozni: így a fegyverzet korszerűsítése, a páncélos és légi erők szaporítása, a tényleges keretek növelése és erődítések építése által.

A francia hadsereg hivatásos katonáinak száma — tisztek és továbbszolgáló altisztek és legénység együttevén — 117.000 főt tesz ki, amit 180.000—200.000 főre szándékoznak emelni, ez azonban a legénységnél egyelőre akadályokba ütközik, mert a katonai szolgálat kevés előnyt nyújt a munkások jelenlegi kedvező kereseti lehetőségeivel szemben és a szolgálati viszonyok különösen az északkeleti erődövekben igen kedvezőtlenek.

A demilitarizált Rajna-vidéknek a német csapatok által 1936 március 7-én történt megszállása a biztonság kérdését újból a francia nemzet problémáinak központjává tette. Amikor már a Seeckt-féle hivatásos kis német hadsereg is veszélyt jelentett a franciák szemében egy meglepetésszerű erőszakos támadás lehetőségének szemszögéből nézve, mennyivel nagyobb lett ez a veszély most, amikor az új német hadsereg 36 hadosztálya, 3 páncélos hadosztálya, korszerű tüzérsége és hatalmas légi hadereje a rajnai glaxis elvesztése után közvetlenül szemben állhatott a francia erődítményi övvel, nehéz tüzérsége előre elkészített állásaiban pontosan beállíthatta tűzrendszerét a francia erődítmények leküzdésére, páncélos és vegyiharc-csapatait, valamint légi erőit pedig a betörés helyén összpontosíthatta, hogy — francia elképzelés szerint — a legmélyebb békében villámszerűen csapjon le a francia védelmi vonal kiválasztott pontjaira. A francia erődítményi öv vasbetonműveinek minden korszerűsége, a várcsapatok minden

ébersége és hősiessége mellett számolni kell azzal, hogy egy ilyen meglepő erőszakos támadás sikerrel járhat és az ellenség több kilométernyi szélességben és mélységben rést üt az erődítményi övön és azon keresztülhatolva, igyekszik azt egyrészt oldalból és hátból megtámadva felgöngyölni, másrészt a couverture csapatainak leküzdésével magának utat nyitni az ország belsejébe, hogy ott a nemzet mozgósítását megakadályozza és ezzel a további háborúviselésre képtelenné tegye.

Ha el is fogadjuk azt, hogy ez a lehetőség nem csupán a biztonságáért aggódó, rémképeket látó francia polgár fantáziájának szüleménye, úgy másrészt rá kell világítanunk azokra a módszerekre és eszközökre, melyek az ilyen erőszakos támadás kivédését lehetővé, sőt valószínűvé teszik. A támadás elhárítására az erődítményi műveket páncéltomyos, igen messze hordó lövegekkel kell ellátni, melyek alkalmasak arra, hogy a támadás megindulása után is tűz alatt tartsák a támadási terület mélységében összpontosított ellenséges ütegállásokat és tartalékokat. A vár csapatokon kívül elsősorban a határsáv hadosztályai vannak hivatva arra, hogy mint tartalékok alkalmazásra kerüljenek a veszélyeztetett részeken. A mechanizált, motorizált és lovas tartalék — tehát a 2 mechanizált könnyű páncélos hadosztály, a 3 motorizált hadosztály, melyeknek csapatai részben terepjáró, részben rendes tehergépkocsikon lesznek szállítva és a 3 lovashadosztály — a legfontosabb szerepet viszi ebben a harcban. Ha az ellenség támadása a francia területnek egy gyengének tartott részére szorítkoznék és ott sikerrel járna, akkor ezt a gyorsan mozgó tartalékokat mozgási sebességének teljes kihasználásával akként alkalmazzák, hogy csapatainak bevetésével a betört ellenséget megállítsa és az arcvonalon ütött réseket betömje. A támadó részére a válságos időpont rendszeren az első siker elérése után következik be. Ha ilyenkor a védő még erős tartalékokkal rendelkezik és azokat jól megválasztott helyen és megfelelő csoportosításban be tudja vetni, akkor nemcsak a támadást képes elhárítani, hanem a támadó lendületének megtörése és erkölcsi erejének megbénítása után esetleg még kedvező helyzetet is teremthet egy most már a maga részéről megindítandó nagyarányú ellentámadás végrehajtására. Ez az elgondolás az alapja a francia nemzetvédelmi rendszerű: a határ-erődítményi öv ellenállásán felőrlni az ellenség támadó erejét, hogy azután saját támadó hadműveleteit a visszavert ellenség nyomában megindíthassa. Az erődítmények betontámpontjai, páncéltomyos nehéz lövegei és akadályövei így hivatva vannak kiegyensúlyozni és a maga javára változtatni azt a számbeli különbséget, mely a francia hadsereg és várható ellenfele között fennáll. Ennek a régi harcászati elvnek nagybani alkalmazása mint országvédelmi rendszer igen tetszetősnek látszik és a haditechnika mai állása, amikor a spanyol polgárháború tanulságai szerint a védőfegyverek, mint a harckocsi-és légharító lövegek fölényben vannak a támadó fegyverekkel szemben, szintén kedvez ennek az elméletnek. Az erődítmények költséges volta miatt azonban csak egy nagyon gazdag ország engedheti meg magának ennek a rendszernek az alkalmazását; ez így is azzal a veszéllyel jár, hogy a technika fejlődésével az erődítmények elavulnak, új támadó

fegyverek létesülnek, melyeknek hatása ellen az erődítmények már nem nyújtanak védelmet és összeomlanak, mint például a belga erődök a világháború kezdetén a 42-es és 30.5-es lövegek hatása alatt.

A mozgó tartalékra az ellenséges betörés kivédésén kívül a francia hadvezetőség nézete szerint még egy fontos feladat hárul. Ez lehetségesnek tartja ugyanis, hogy a németek, a világháború bevezetéséhez hasonlóan, a francia erődítményi öv visszataszító erejének tudatában kísérletet fognak tenni arra, hogy ezt az övét semleges területen át akár északról Belgiumon keresztül, akár délről Svájcra keresztül megkerüljék. Ez esetben szükség van arra, hogy a franciák a megtámadott államnak a legrövidebb időn belül segítségére siessenek, határvédelmét mozgó tartalékkal alátámasszák és megakadályozzák azt, hogy a németek a semleges állam területét hadszínterré tegyék, vagy pedig azon áthaladva, Franciaországba betörjenek.

Tekintetbe jöhet végül a mozgó tartalék alkalmazására az az eset is, amikor Franciaországnak népszövetségi kötelezettségeiből kifolyólag segítséget kell nyújtani valamely megtámadott népszövetségi tagállamnak.

Sokat foglalkoztatja a francia közvéleményt a légi biztonság kérdése is. Feltételezi várható ellenségéről, hogy az 1500—2000 bombázó repülőgéppel meg fogja kísérelni egy meglepő erőszakos légi támadás végrehajtását, melynek céljai a francia légi erőknek repülőtereiken való megsemmisítése, a mozgósítási gócpontok, tengeri bázisok, vasúti pályaudvarok, gyárak, továbbá Párizs és a többi nagy város szétrombolása volnának. Egy ilyen támadás, ha sikerrel járna, egy csapással megbénítaná a védelem eszközeit, megtörné a lakosság erkölcsi erejét és széles utat nyitna az ellenséges földi erők beözönlésére. A támadás elhárítása a légoltalom megszervezésén — mely egyéb rendszabályok mellett a nagy városok lakosságának részbeni kiürítésére, valamint óvóhelyek létesítésére terjed ki —, a légvédelem figyelő szolgálatán és a légelhárító tüzérség alkalmazásán kívül főleg a légi erők feladata lesz. A végrehajtás módját illetően a vélemények megoszlanak. A francia repülő vezérkar hivatalos álláspontja látszólag az, hogy az ellenség betörései ellen a legjobb védekezés a ríposzt, azaz saját bombázó erőinek az ellenséges országban végrehajtott raid-jei, míg más szakvélemény szerint nem elégséges az ellenséges betörést megtorolni, hanem azt fel kell tartóztatni és el kell hárítani. Ehhez elsősorban vadász repülőerőkre van szükség, melyek sohasem lehetnek elég erősek, sem pedig eléggé felkészültek a beavatkozásra. A couverture légi erőinek ezek szerint elsősorban vadász repülőkből kell állani. Amint látjuk, a légi haderők szervezésének és alkalmazásának általános problémái a francia biztonság kérdésénél is szerepet játszanak.

A francia nemzet, jelenlegi parlamentjének és kormányainak szocialista irányzata mellett is, minden áldozatot meghoz hadereje mindhárom részének — a szárazföldi hadsereg, a haditengerészet és a légierők — fejlesztésére. Az 1936 szeptember 7-1 államtanács egy 3—4 évre terjedő fegyverkezési terv céljaira 10—15 milliárd frankot — 1600—2400 millió pengő — irányzott elő, melyből 1937-ben 4200 millió frank — 672 millió pengő — kerül felhasználásra. 1936 október 27-én a kormány a légi erők fejlesztésére 5 milliárd frankot

— 800 millió pengő — szavazott meg. Az 1937 márciusában megszavazott francia nemzetvédelmi kölcsön 10-5 milliárd frankot — 1680 millió pengő — kitevő összege ugyancsak a fegyverkezésre van szánva. Ezek szerint a folyó évben több mint 3 milliárd pengőt fordít Franciaország fegyverkezési célokra.

A francia belpolitikai nyugtalanság minden valószínűség szerint nem marad hatás nélkül a francia hadseregre; a francia tisztikar magas katonai és erkölcsi színvonala a francia nép ösztönös hazaszeretetével és katonai erényeivel egyetemben azonban biztosítékot nyújt Franciaországnak arra, hogy a hadsereg külső támadás esetén magasfokú anyagi felkészültsége segítségével teljes értékű eszköze lesz a francia hadvezetésnek.

Franciaország szövetségi rendszerének kialakulásánál két fázist állapíthatunk meg. Az első fázis a világháború befejezésekor kezdődött és az általános leszerelés csődjéig tartott. A második fázis nagyjában összeesik a német nemzeti szocializmus uralomra jutásával és ma is folyamatban van.

A Párizs-kömyéki szerződések megkötésével a nagyantant megszűnt; helyébe lépett a népszövetség, melynek alapokmánya meghatározza a tagállamok segélynyújtási kötelezettségeit valamely tagállam ellen irányuló nem provokált támadás esetén. Ezenkívül Franciaország már 1918 október 28-án titkos politikai szerződést kötött az új csehszlovák köztársasággal, mely Csehszlovákia határainak garانتálását, hadseregének megszervezését és egyéb titkos katonai határozmányokat tartalmaz. 1920 szeptember 7-én megkötötték a francia-belga katonai defenzív szerződést, mely francia csapatoknak Belgiumban való felvonulását határozza meg egy Németország részéről fenyegető háborús veszély esetén. 1921 február 19-én Párizsban létrejött a francia-lengyel szövetségi szerződés, mely a két állam kölcsönös fegyveres segélynyújtását határozza meg német vagy orosz támadás esetén. Az 1925. évi öthatalmi garanciális, úgynevezett locamói szerződés biztosítja a francia és belga-német határt egy bármely részről jövő nem provokált támadás ellen a megtámadott félnek Anglia és Olaszország részéről való fegyveres támogatásával.

A locamói szerződés után megkötött francia-román katonai szerződés kölcsönös fegyveres támogatásra kötelezi a szerződő feleket egy német, illetve orosz támadás esetén az ezt követő francia-jugoszláv katonai szerződés ugyancsak kölcsönös fegyveres támogatást tartalmaz minden nem provokált támadás esetére, különösen azonban egy olasz támadás esetén.

Franciaország így egy német agresszió esetére biztosította magának Belgium, Angolország, Olaszország, Csehszlovákia és Lengyelország közvetlen fegyveres támogatását, míg Jugoszlávia és Románia fegyveres támogatására további bonyodalmak esetén számíthatott.

A német nemzeti szocializmus uralomrajutása a francia biztonság újabb veszélyeztetésének látszatát keltette és a francia diplomáciát újabb tevékenységre sarkalta. Barthou külügyminiszter látogatásai a kisantant és Lengyelország fővárosaiban hivatva voltak a régi

szövetségeket szorosabbra fűzni, míg a moszkvai látogatás a hagyományos francia-orosz barátság felélesztését célozta, azon elgondolás alapján, hogy a német nemzeti szocializmus és a bolsevizmus közötti éles ellentét megszünteti a weimari köztársaság és a szovjet között fennállott jó viszonyt és az utóbbit visszavezeti a francia érdekszférába. Ez a számítás be is vált. Az elszigetelt Szovjetunió örömmel fogadta a közeledést és 1935 május 2-án Párizsban megkötötték a francia-szovjet orosz kölcsönös segélynyújtási szerződést. Bár Barthou 1934 október 9-1 marseille-i tragikus halála után Flandin és Laval kormányai húzódoztak a szerződés ratifikálásától, a Sarraut-kormánynak Laval bukása után 1936 márciusban, a Rajna-vidék német katonai megszállásának hatása alatt sikerült azt a törvényhozás mindkét házában keresztülvinni.

A francia-szovjet orosz kölcsönös segélynyújtási szerződés a szovjet részére előnyösebbnek látszik, mint Franciaország részére. Míg egy a Szovjetunió ellen irányuló német támadás esetén Franciaország köteles a szovjetnek azonnal fegyveres segítségére sietni, amire megvan a lehetőség is, mert Franciaország közvetlen szomszédja Németországnak, addig egy Franciaország ellen irányuló német támadás esetén a Szovjetunió ezideig csak légi erőivel nyújthat közvetlen fegyveres támogatást Franciaországnak; igaz, hogy ezeket az 1933 május 16-i cseh-szovjet orosz kölcsönös segélynyújtási szerződés révén Németország közvetlen közelébe sikerült előretolni. Az orosz szárazföldi hadseregnek Németország ellen való alkalmazása mindezt ideig azonban csak elméletileg lehetséges, mert sem Lengyelország, sem Románia nem mutatkoztak eddig hajlandónak az orosz seregeknek területükön való átbocsátására. Ilyen körülmények között a francia-orosz segélynyújtási szerződés Franciaország számára veszít jelentőségéből, annál is inkább, mert a Szovjetunió belső zavarai hadseregének értékét is csökkentik.

A francia-lengyel szövetség az 1934 január 26-i német-lengyel megegyezés folytán némi elhidegülést szenvedett. Gamelin tábornoknak a francia vezérkar főnökének 1936 augusztusban tett lengyelországi látogatása, melyet Rydz-Smigly tábornagy franciaországi látogatása nyomán követett, a szövetségi viszonyoknak új impulzust adott. Azonban a francia vezérkar ama kívánsága, hogy Lengyelország adott esetben Csehszlovákiával közösen lépjen fel Németországgal szemben, látszólag éppoly kevésbé talált meghallgatást, mint az orosz seregek átbocsátása lengyel területen.

A locamói szerződés érvényének Németország által való egyoldalú megszüntetése után Franciaország az 1936 március 19-i londoni deklarációban elérte azt, hogy a szerződés többi négy hatalma, vagyis Belgium, Franciaország, Anglia és Olaszország, azt a maga részére továbbra is érvényben levőnek nyilvánította; Franciaország magatartása az abesszíniái bonyodalomban — az Olaszország elleni szankciókban való részvétele — megszüntette azonban a Laval által az 1935 január 6-i római jegyzőkönyvben megalapozott francia-olasz jó viszonyt, úgyhogy Olaszország a továbbiakban tartózkodott az 1936 március 19-i londoni megállapodás ratifikálásától.

Franciaország szövetségi rendszerének legerősebb pillére továbbra is a francia-angol barátság maradt. A francia-angol együttműködés ugyan nem alapszik szövetségi szerződésen, mert írásban csak a locarnói szerződés, illetve a londoni megállapodás, valamint a népszövetségi alapokmány határozzák meg a két állam kölcsönös kötelezettségeit; azonban mindkét állam külügyminisztere 1936 végén kijelentette, hogy nem provokált támadás esetén országuk minden haderejét a másik ország, illetve Belgium védelmére fogják felhasználni.

A locarnói szerződésnek német részről való felmondása következményeket vont maga után Belgiumban is, hol a közvélemény többsége már a francia-orosz szerződés megkötése óta nyugtalansággal tekintett az elé az eshetőség elé, hogy Belgium a locarnói szerződésből kifolyólag háborús bonyodalomba keveredhetik, anélkül hogy az ország érdekei tulajdonképpen veszélyeztetve lettek volna. Az ebből származó szeparálódási folyamat az 1937 április 24-i brüsszeli közös francia-angol jegyzékben nyert befejezést; a jegyzékben a két hatalom mentesíti Belgiumot a locarnói szerződésben és a londoni megállapodásban foglalt kötelezettségei alól, egyúttal azonban kijelentik, hogy a maguk részéről fenntartják a Belgiummal szemben ezekben a szerződésekben vállalt segélynyújtási kötelezettségeiket. Ezzel Belgium megszűnt garantáló hatalom lenni és minden kötelezettség nélkül garantált hatalommá lett. A nyilatkozat által érvényét veszítette az 1920 szeptember 7-1 francia-belga katonai defenzív szerződés is. Belgium a brüsszeli jegyzékkel kapcsolatban kötelezte ugyan magát az ország határainak védelmére és haderejének kiépítésére, a valóságban azonban megszűnt Franciaország és Anglia szövetségese lenni és az is kétséges, hogy adott esetben a népszövetségi alapokmány határozmányainak értelmében megengedné-e francia vagy angol csapatoknak átvonulását belga területen Németország ellen.

A francia-német határnak német részről való megerősítése és a német-olasz együttműködés kimélyítése esetén tehát Franciaország elszigetelve áll közép- és keleteurópai szövetségeseitől; igyekezete ennek folytán oda irányul, hogy ezeket szorosabban magához fűzze és támogatásukat úgy a maga részére, mint egymás között kollektív módon biztosítsa.

A kisantant államai közül Csehszlovákia földrajzi helyzeténél és népességi viszonyainál fogva teljes mértékben támogatja Franciaország eme törekvését, azonban ezirányú erőfeszítései a másik két szövetségesenél már nem vezettek teljes eredményre. Jugoszlávia, mely a jugoszláv-bolgár és a jugoszláv-olasz szerződések megkötésével szakított a kollektív biztonsági rendszerrel, mereven elzárkózik az elől, hogy fennálló segélynyújtási kötelezettségeit más államokkal szemben, tehát Németország ellen is kiterjessze. A francia diplomácia tevékenysége Bukarestben eddig csak azt eredményezte, hogy a készülő román-olasz szerződést nem kötötték meg. Egyébként Titulescu bukása óta Románia a román-lengyel szövetség kimélyítésével elfordult a Szovjet-uniótól és ezzel orosz csapatoknak Románián át Közép-Európába való szállítása ismét valószínűtlenné vált.

ÖSSZEFOGLALVA megállapíthatjuk tehát, hogy Franciaország egyetemes biztonsági rendszere az utóbbi években erős megterhelésnek volt kitéve; az olasz-német együttműködés, Belgium új státútuma és a kisantant államok centrifugális törekvései hátrányosan befolyásolták Franciaország külpolitikai helyzetét. A spanyol polgárháború folytán állandósult nemzetközi feszültség megakadályozza az öthatalmi konferencia megtartását, mely a locamói szerződésnek német részről való egyoldalú érvénytelenítése után hivatva volna a nyugati biztonság kérdését újból rendezni.

Weygand tábornok, a francia hadsereg volt főfelügyelője, Foch tábornagy bizalmas munkatársa és az 1920. évi lengyel-szovjet orosz háborúban a lengyel győzelem egyik főtényezője, most megjelent, „La France est-elle défendue?”^{cc} című könyvében aggodalommal tekint a jövő elé és így kiált fel: „Vájjon a történelem könyörtelen végzetszerűsége-e az, hogy a győztesnek csak ritkán van elég kitartása ahhoz, hogy kellően megvédje győzelmét; hogy a szerencsét nehezebb elviselni, mint a szerencsétlenséget és hogy mindig azt látni, hogy a legyőzött erőt merít a megpróbáltatásból az elvesztett talaj visszaszerzésére?”

VITÉZ MATLÁRY ÁRPÁD